

PROFESIONALIZACIJA OPISMENJEVANJA IN OSNOVNEGA IZOBRAŽEVANJA - OSNOVNI MODULI ZA USPOSABLJANJE UČITELJEV - TRAIN

Modul 5: SVETOVANJE ZA UČENJE V PROGRAMIH OPISMENJEVANJA IN TEMELJNEGA IZOBRAŽEVANJA ODRASLIH

Monika Tröster / Adelgard Steindl
German Institute for Adult Education (DIE)
Leibniz Centre for Lifelong Learning

Številka pogodbe:	229564-CP-1-2006-1-DE-GRUNDTVIG-G1
Naslov projekta:	Profesionalizacija opismenjevanja in osnovnega izobraževanja – Osnovni moduli za usposabljanje učiteljev -TRAIN
Raziskovalni program EU in financiranje:	Socrates Grundtvig 1
Koordinator projekta:	German Institute for Adult Education (DIE) Leibniz Centre for Lifelong Learning Monika Tröster
Domača stran projekta:	www.die-bonn.de/train
Poročevalec:	German Institute for Adult Education (DIE) Leibniz Centre for Lifelong Learning
Datum objave:	Bonn, September 2008

Socrates
Grundtvig

Education and Culture

TRAIN

German Institute for
Adult Education
Leibniz Centre for
Lifelong Learning

PROFESIONALIZACIJA OPISMENJEVANJA IN OSNOVNEGA IZOBRAŽEVANJA – OSNOVNI MODULI ZA USPOSABLJANJE UČITELJEV – TRAIN

Modul 5: SVETOVANJE ZA UČENJE V PROGRAMIH OPISMENJEVANJA IN TEMELJNEGA IZOBRAŽEVANJA ODRASLIH

Monika Tröster / Adelgard Steindl
German Institute for Adult Education (DIE)
Leibniz Centre for Lifelong Learning

- 1. Naslov / predmet: Svetovanje za učenje**
- 2. Opis ciljne skupine**
- 3. Cilji in smotri**
- 4. Utemeljitev**
- 5. Opis vsebine**
- 6. Metodološki in didaktični vidiki/premisleki**
- 7. Ključne učne točke in priporočila**
- 8. Rezultati**
- 9. Viri**

Izvedba tega projekta je financirana s strani Evropske komisije. Vsebina publikacije je izključno odgovornost avtorja in v nobenem primeru ne predstavlja stališč Evropske komisije.

1. Naslov / Predmet: SVETOVANJE ZA UČENJE V PROGRAMIH OPISMENJEVANJA IN TEMELJNEGA IZOBRAŽEVANJA ODRASLIH

Način, na katerega izobraževalci vidijo sami sebe in svoje naloge, se spreminja: postajajo svetovalci, moderatorji in pospeševalci. Namen modula "svetovanje za učenje" je omogočiti mentorjem, da podprejo in spremljajo učne procese pri udeležencih v programih opismenjevanja in temeljnega izobraževanja odraslih.

2. Opis ciljne skupine

Program je namenjen izvajalcem, mentorjem ali učiteljem na področju pismenosti in osnovnega izobraževanja. Udeleženci morajo imeti izkušnje z neposrednim delom z udeleženci. Pred tem morajo biti deležni strokovnega izpopolnjevanja, ki jim omogoča, da se seznanijo s problematiko pismenosti odraslih in sodobnimi koncepti opismenjevanja odraslih ter s problemi, ki so povezani z osnovnim izobraževanjem odraslih. Pripravljene morajo biti kritično premisliti o poklicu andragoga, o andragoškem delu, o didaktičnem načrtovanju in o drugem delu, ki ga opravljajo v tej zvezi. Imeti morajo interes in veselje z nadaljnjim razvojem svojega dela, prenašanjem delovnih izkušenj v vsakdanje življenje ter zagotavljati kakovost tega programa.

3. Cilji in smotri

Namen modula "Svetovanje za učenje" je pomagati izvajalcem, da podprejo in spremljajo učenje svojih učencev v programih opismenjevanja in osnovnega izobraževanja odraslih. Udeleženci v programih opismenjevanja potrebujejo svetovanje o možnostih učenja, ki je na voljo, potrebujejo pa tudi svetovanje, pri premagovanju težav, ki so povezane z učenjem. To svetovanje zahteva mentorja z obsežnim znanjem o izobraževanju, socialni in izobraževalni psihologiji, imeti pa mora izoblikovane tudi določene osebne lastnosti in vrline. Modul je osredinjen na veščine svetovanja za učenje, zasnovan pa je tako, da je učenje omogočeno prek teoretičnih in praktičnih izkušenj. Skozi program si udeleženci pridobijo tudi konkretne zmožnosti za praktično delo.

- Ko udeleženci uspešno končajo program so zmožni:

- Raziskati osnovna načela svetovanja za učenje.
- Se doživljati kot osebo, ki je sposobna učenja.
V zvezi s pomenom doživljanja samega sebe je eden od udeležencev tečaja dejal: "Če delaš z ljudmi v naši ciljni skupini, potem moraš biti po moje pripravljen sodelovati v izobraževalnih programih, ki so posebej prirejene potrebam udeležencev, kar omogoča vživljanje v položaj udeležencev. Rekel bi celo, da kolegi, ki niso pripravljeni storiti tega, niso primerni za ta poklic." (Tröster, 2000, str.131)
- Razviti zavedanje o lastnih sposobnostih, vedenju in držah.
- Zaznati napredek pri učenju in ga "razkriti" v razpravi z učenci.
- Podpreti in spremljati učence v procesu učenja.
- Zaznati, prepoznati in opredeliti vrsto učnih težav.

Izvajalce je treba spodbujati pri usposabljanju in razvijanju njihovih kompetenc in sposobnosti, pri premišljevanju o njihovi vlogi, pri njihovem razmišljanju, dialogu in spreminjanju lastnih pogledov.

Pregledati je treba različne manifestacije teh vidikov in razviti pripadajoče strategije ter možnosti podpore za udeležence osnovnega izobraževanja.

4. Utemeljitev

Potreba po svetovanju se povečuje. Svetovanje je aktualno. Na prvi pogled je to bolj poteza ali lastnost kot pa pojav: v času sprememb na trgu dela in družbenih prevratov se povpraševanje po svetovanju poveča. V tem kontekstu je zanimivo, da svetovanje učiteljev, v nasprotju s prenašanjem znanja, pridobiva pomen. To spremljajo spremembe v načinu, na katerega izobraževalci doživljajo sami sebe in svoje naloge: učitelji so čedalje bolj v vlogi povezovalcev – s povezovanjem posredujejo med učenci, specializiranim znanjem in spremenjenimi zahtevami družbe. Postajajo svetovalci, moderatorji in pospeševalci, zaradi česar sta se spremenili komunikacija in interakcija pri mentorstvu in poučevanju. Za učence in izvajalce to pomeni negotovost in preusmeritev.

Celo za tiste, ki se ukvarjajo z opismenjevanjem in osnovnim izobraževanjem, je pobuda in organizacija uspešnih procesov učenja velik izziv. Ovire so na tem področju še posebej velike zato, ker gre za delo z udeleženci, ki imajo izjemno slabe izkušnje z učenjem.

Ker bo koncept učnega svetovanja v nadaljevanju večkrat omenjen, tu navajam njegov opis:

“Učno situacijo posameznika zaznamuje njegov trenutni položaj in preteklo učenje, kar ustvari njegov pogled nase in pogled na svet. Ta pogleda, ki sta rezultat spodbujanja in odvrčanja, ter trenutno stanje v življenju oblikujejo nezavedne vzorce vedenja, ki prispevajo k uspehu ali neuspehu pri učenju. Če je učenje uspešno, ta nezavedni načrt dejavnosti skoraj nima pomena; če pa pride do učnih težav, je ta predmet nujno obdelati. Izhajati je treba iz te situacije in ozadja posameznega učenca ter ugotoviti, kako vplivata na njegova vsakodnevna dejanja. Tu gre za sinhrono raven. Po drugi strani pa to vedenje lahko razumemo, če so nam poznani načini, na katere posameznik gleda na stvari, in njegovi vedenjski vzorci, ki jih je dobil v življenju, s tem pa se vključi diahrona raven. Med pogostimi učnimi težavami, ki jih omenjajo učitelji v programih opismenjevanja, so: pomanjkanje napredka pri učenju, zastoji pri učenju, pasivnost, nezadostna zbranost, zamujanje, odsotnost s pouka, trmasto vztrajanje pri starih metodah učenja, negativne fiksacije – npr. “Tega se ne bom nikoli naučil!”, nezmožnost razumeti jezikovne strukture. Če te učne težave klasificiramo na sinhroni ravni, padejo v grobem v tri skupine:

- *učne težave, ki izvirajo iz učenčeve osebnosti;*
- *učne težave, ki so posledica interakcije v skupini;*
- *učne težave, ki so povezane z učno snovjo in načinom njenega podajanja, torej tudi težave, povezane z učiteljem in načinom poučevanja.*

Na svetovalnih srečanjih, naj gre za skupinske ali individualne, se lahko pojasni ta povezava med sinhrono in diahrono ravno. Ta svetovalna srečanja, ki spremljajo učni proces – vse pokriva splošni pojem učno svetovanje – se pojavljajo v različnih oblikah, vendar imajo isti namen: omogočiti uspešno učenje.

Učno svetovanje je pomembno tudi zaradi preprečevanja neuspeha pri novem učenju. V tem kontekstu svetovanja ne razumemo le kot razprave, namenjene reševanju problemov; temveč gre predvsem za to, da elemente svetovanja vključimo v splošno delo – v poučevanje samo; to se lahko izvaja, na primer, v obliki rednih “pogovorov o učenju”.

Namen pogovorov je postopno izboljšanje samopodobe in drugih, postopno povečevanje zavedanje samega sebe ter boljše medsebojno razumevanje in razumevanje spremljajočih procesov s ciljem, da bi ustvarili pozitivno vzdušje za sodelovalno učenje v skupini in individualno učenje.

Usposobljenost učitelja je odločilni predpogoj za uspeh ali neuspeh svetovalnih srečanj. Poleg teoretičnega znanja in poznavanja svetovalnih metod mora učitelj ponovno oceniti lastno preteklo učenje. V nasprotnem primeru obstaja nevarnost, da bo nezavedno prenesel lastna načela delovanja in pričakovanja v zvezi z odnosi do udeležencev ali pa se morda ne bo zavedal, katera pričakovanja, ki se dejansko nanašajo na druge ljudi ali okoliščine, posamezni učenci ali celoten razred prenaša nanj.” (Fuchs-Brüninghoff 1987).

5. Opis vsebine

Vsebina:

- Teoretično ozadje svetovanja
- Načela in cilji svetovanja
- Metode svetovanja in osnovne veščine svetovanja
- Verbalna in neverbalna komunikacija na tečaju in v položajih, ko svetujemo
- Ponovna oče lastnega preteklega učenja
- Odrasli učenec v procesu opismenjevanja: individualne učne strategije, učni slogi, učne težave
- Sodelovalno svetovanje po primerih
- Svetovanje za učenje

Zberemo Izjave o svetovanju za učenje in o njih premislamo v kontekstu didaktike, preteklosti, teoretične klasifikacije, načel, metod, kvalifikacije, nadaljnega razvoja in sprejemanja.

V različnih vajah po korakih testiramo in preučimo osnovne spretnosti , ki so povezane s kompetencami za svetovanje. V vajah z verbalno komunikacijo (poslušanje, postavljanje vprašanj v zvezi z zadevo) in z vajami o neverbalni komunikaciji (prepoznavanje znakov, drže, izrazom obraza itd.) (cf. Fuchs-Brüninghoff, 1991, str. 11) oblikujemo, testiramo in preučimo različne kompetence za svetovanje.

V drugem bloku, ki se nanaša na teorijo, preskušanje in prenos, obdelujemo osnove in procese svetovanja za učenje.

V delu s primeri, ki vključuje celo skupino, po korakih spreminjamo pogled na svetovanje in povzemamo sposobnosti, ki smo jih pridobili v prejšnjih korakih, in ob njihovi različni rabi, npr. poslušanje, domnevanje, zaznavanje, prepoznavanje.

Kompetence za svetovanje, ki si jih razvijamo v programu, so osnova za preskušanje v različnih svetovalnih situacijah in njihovo uporabo v poklicnem vsakdanjiku. S pomočjo izkušenj, zbranih v projektu EU “Modul usposabljanja za kvalifikacije učiteljev, ki delajo z ljudmi na nižjih stopnjah osnovnošolskega izobraževanja” (TAGG) lahko izkusimo in raziščemo različne vidike kompleksnega pojma “učne težave” : vzrokov zanje, različnih oblik v katerih se kažejo in nudenjem možne pomoči in/ali predstavljanjem možnih rešitev, ki so prikazane skozi različne primere. Pri tem seveda razvijamo nove - glede na posamezne situacije svetovanja za učenje.

6. Metode učenja in didaktični prijemi

Učne metode in didaktični prijem

Ta modul pregleduje različne metode učenja in poučevanja ter vsebuje:

- Predstavitev/predavanje
- Skupinsko razpravo
- Delo v skupinah
- Študijo primera
- Igranje vlog
- Vaje za izboljševanje vživljanja
- Demonstracije svetovanja
- Sodelovalno svetovanje

Ker je učni prijem zasnovan na posamezni osebi, so teme razprave in institucionalna vprašanja prilagojena posamezniku. Posredovanje, osredotočeno na osebo, daje poudarek vzpostavljanju povezave med osebo in temo razprave (glede na to, kako relevantna je za osebo). Selekcija glede na subjektivno relevantnost močno vpliva na to, katere informacije se sprejme in spremeni v znanje, ki je pomembno za vedenje” (Fuchs-Brüninghoff 2000, str. 87).

Čustveno-spoznadni proces: Metod se ne predstavlja teoretično, ampak se jih doživi z lastnim delovanjem, potem pa se o njih premisli.

Izkušnje in premislek ob spremenjenem pogledu. Pri tej metodi se lahko zazna in izkusi različne načine gledanja na stvari. Prek sprejemanja spremenljivih vlog se udeležence spodbuja, da premislijo o temi s številnih različnih zornih kotov. S tem izkusijo omejitve lastnega načina razmišljanja in dobijo priložnost, da razrešijo kronično blokado misli ter tako v prihodnosti razmišljajo drugače.(cf. Peter Senge 1996, str. 318)

Neverbalna komunikacija in njeno zaznavanje: Pri delu z učenci v tem kontekstu je pomembno in nujno, da se intenzivno posvetimo neverbalnemu ter postanemo dojemljivi za znake in signale.

7. Ključne učne točke in priporočila

Modul svetovanja za učenje je zasnovan kot tridnevna delavnica, ki traja vsega skupaj štiriindvajset ur. Domnevamo lahko, da učitelji že imajo praktične izkušnje in bodo imeli na delavnici specifična pričakovanja in vprašanja, ki jih bomo v celoti upoštevali.

Prvi dan predstavimo koncept učnega svetovanja učiteljem, ki se ukvarjajo z opismenjevanjem in osnovnim izobraževanjem. Ker gre za pristop, ki je osredinjen na posameznika, bomo teoretični del povezali s praktično izvedbo. Tako gre na tečaju in v situacijah svetovanja prvenstveno za verbalno in neverbalno komunikacijo, s čemer vadimo in izboljšujemo zaznavanje. Na koncu na osnovi lastnih učnih izkušenj identificiramo dejavnike, ki pospešujejo oziroma zavirajo učenje. Tako dobimo pomembne kazalnike v zvezi z dostopnostjo učenja.

Drugi dan razpravljamo o manifestacijah učnih težav in predstavimo sestavne dele svetovanja. To tvori osnovo za konkretno ravnanje v posameznem primeru in pri igranju vlog, s katerim preskušamo učno svetovanje.

Tretji dan predstavimo, preskusimo in ovrednotimo sodelovalno svetovanje na podlagi konkretnih primerov. V naslednjem koraku udeleženci načrtujejo specifične korake prenosa pri učnem svetovanju kot didaktičnem načelu v procesu učenja in poučevanja.

Na koncu modula si bodo udeleženci ustvarili osnovo za svetovanje pri učenju – povezano tako s teoretičnim znanjem kot s potrebnimi instrumenti.

Program morajo izpeljati strokovnjaki, ki imajo izkušnje z opismenjevanjem in osnovnim izobraževanjem v praksi, obenem pa morajo biti usposobljeni za svetovanje.

8. Rezultati

Udeleženci seminarja bodo izboljšali svoje znanje in kompetence na naslednjih področjih:

- svetovanja
- komunikacijskih veščin
- Pridobivanja gradiva in metod za kvalifikacijo učnega svetovalca
- Pridobitev smernic za testiranje in izvajanje učnega svetovanja
- Pridobitev spretnosti za pogovor v učnem svetovanju
- Pridobitev elementov (kriterijev) za oblikovanje učnih programov
- Pridobitev modelov/elementov za didaktiko, ki je osredotočena na posameznika

9. Viri

Fuchs-Brüninghoff, E. (1987) Lernberatung. In: INFORMATIONEN. Alphabetisierung und elementare Qualifikationen. Nr. 4, S. 1-3, Bonn/Frankfurt a. M.

Fuchs-Brüninghoff, E./Pfirmann, M. (eds.) (1991) Counselling, Bonn/Frankfurt a. M.
http://www.die-frankfurt.de/esprid/dokumente/doc-1991/fuchs-brueninghoff91_01.pdf

Fuchs-Brüninghoff, E. (2000) Lernberatung – die Geschichte eines Konzepts zwischen Stigma und Erfolg. In: REPORT 46, W. Bertelsmann, Bielefeld

Nystul, M. S. (1999) Introduction to Counseling. An Art and Science Perspective, Allyn and Bacon

Pätzold, H. (2004) Lernberatung und Erwachsenenbildung. Schneider, Baltmannsweiler

Sauer-Schiffer, U. (ed.) (2004) Bildung und Beratung. Beratungskompetenz als neue Herausforderung für Weiterbildung und außerschulische Jugendbildung. Waxmann, Münster/New York/München/Berlin

Senge, P. (1994) The Fifth Discipline Fieldbook, Doubleday, New York

Sweeney, T. (ed.) (1998) Adlerian Counseling. A Practitioners's Approach, Taylor and Francis

Tröster, M. (2000) Lernberatung in der Alphabetisierung/Grundbildung. Zwischen brüchiger Tradition und neuen Herausforderungen. In: REPORT 46, W. Bertelsmann, Bielefeld

Tröster, M. (ed.) (2000) Training module for the qualification of trainers who work with people with lower levels of basic education (TAGG), Bonn: <http://www.die-bonn.de/tagg/>